

Examen VMBO-GL en TL

**2021**

tijdvak 3  
dinsdag 6 juli  
13.30 - 15.30 uur

**geschiedenis en staatsinrichting CSE GL en TL**

Dit examen bestaat uit 52 vragen.

Voor dit examen zijn maximaal 65 punten te behalen.

Voor elk vraagnummer staat hoeveel punten met een goed antwoord behaald kunnen worden.

## Meerkeuzevragen

Schrijf alleen de hoofdletter van het goede antwoord op.

# HISTORISCH OVERZICHT EN STAATSINRICHTING VANAF 1848

---

## Nederland (1848-1914)

---

- 2p 1 In 1848 werd de grondwet veranderd. In deze nieuwe grondwet zijn veranderingen opgenomen in de manier waarop de Tweede Kamer werd gekozen.
- Welke politieke stroming stelde deze veranderingen voor?
  - Noem één van die veranderingen in de manier waarop de Tweede Kamer werd gekozen.
- Doe het zo:*  
de politieke stroming die de veranderingen voorstelde: ...  
één van de veranderingen: ...
- 1p 2 Vanaf 1848 wordt jaarlijks een troonrede voorgelezen aan de Staten-Generaal.  
Wie is politiek verantwoordelijk voor de inhoud van de troonrede?
- A de Eerste Kamer
  - B de koning
  - C de ministers
  - D de Tweede Kamer
- 2p 3 In **1854** nam de Tweede Kamer een wetsvoorstel voor betere en gezondere woningen **niet** aan.  
In **1901** werd een vergelijkbaar wetsvoorstel **wél** aangenomen.  
Een mogelijke verklaring voor de veranderde houding van de Tweede Kamer komt door het Caoutchouc-artikel.
- Leg uit dat door de invoering van het Caoutchouc-artikel de kans groter was geworden dat dit wetsvoorstel later wél aangenomen werd.
- Doe dat door:*
- eerst aan te geven wat in het Caoutchouc-artikel werd geregeld
  - en daarna een reden te geven waardoor het Caoutchouc-artikel de kans vergrootte dat het wetsvoorstel werd aangenomen.

## De Eerste Wereldoorlog (1914-1918)

---

*Gebruik bron 1.*

- 1p 4 Welke gebeurtenis was de **aanleiding** voor de situatie die in de bron wordt beschreven?

*Gebruik bron 2.*

- 1p 5 Welke begrippen horen bij de bron?
- A imperialisme en loopgravenoorlog
  - B loopgravenoorlog en militarisme
  - C militarisme en nationalisme
  - D nationalisme en imperialisme

*Gebruik bron 3.*

- 1p 6 De prentbriefkaart bevat een propagandaboodschap.  
→ Welke propagandaboodschap wordt bedoeld?

*Gebruik bron 4.*

- 1p 7 In de bron zijn enkele kenmerken te herkennen van de manier waarop tijdens de Eerste Wereldoorlog werd gevochten.  
→ Noem **twee** kenmerken die zijn te herkennen in de bron.

*Gebruik nogmaals bron 4.*

- 1p 8 Een leerling maakt een werkstuk over de Eerste Wereldoorlog. Hij wil deze bron gebruiken, maar twijfelt aan de betrouwbaarheid van de informatie.  
→ Geef één reden waarom de informatie uit de bron zorgt voor twijfel.

**bron 1**

Een krantenbericht verschenen op 30 juni 1914:

**Demonstraties tegen Servië in Sarajevo**

De hele dag liepen veel demonstranten door de straten van Sarajevo. Zij zongen Oostenrijkse volksliederen en riepen: "Weg met de Serviërs". De demonstranten trokken naar gebouwen van Servische verenigingen en sloegen daar alle ruiten in. Ook andere Servische gebouwen en winkels werden beschadigd.

**bron 2**

Herinneringen van een Duitse soldaat (1914):

Wij hadden de schoolbank of onze werkplek verlaten om enthousiast ons land te dienen in het leger. We verlangden naar de spanning en het avontuur van de oorlog. De oorlog had ons in zijn greep en beheerste onze gedachten.

**bron 3**

Een Duitse prentbriefkaart (1916):

**Toelichting**

Bovenaan de prent zijn zeppelins (luchtschepen) te zien die bombardementen uitvoeren op Londen.

**bron 4**

Een bericht van de Franse regering (1916):

In de buurt van Verdun werden onze legers zwaar gebombardeerd. In de avond volgde er een hevige aanval op de Franse loopgraven. De Duitsers vielen vijf keer met een groot leger aan. Ze hadden geen succes. Alle aanvallen werden door onze mitrailleurs tegengehouden. Er vielen veel Duitse slachtoffers.

## Het Interbellum (1918-1939)

*Gebruik bron 5.*

- 1p 9 De manier waarop de volksvertegenwoordiging wordt gekozen, wordt **kiesstelsel** genoemd.  
Bij welk kiesstelsel past de bron? En om welke reden past de bron bij het kiesstelsel?

	<b>kiesstelsel:</b>	<b>reden:</b>
<b>A</b>	districtenstelsel	Er kan gekozen worden uit meerdere kandidaten op een lijst van de partij.
<b>B</b>	districtenstelsel	Er kan gestemd worden op één kandidaat.
<b>C</b>	evenredige vertegenwoordiging	Er kan gekozen worden uit meerdere kandidaten op een lijst van de partij.
<b>D</b>	evenredige vertegenwoordiging	Er kan gestemd worden op één kandidaat.

*Gebruik bron 6.*

- 1p 10 De toespraak is gehouden naar aanleiding van een politieke gebeurtenis in Nederland.  
→ Welke politieke gebeurtenis wordt bedoeld?

*Gebruik bron 7.*

- 1p 11 In de bron is een ontwikkeling in Duitsland in het jaar 1923 te herkennen.  
→ Hoe wordt de ontwikkeling genoemd die te herkennen is in de bron?

*Gebruik nogmaals bron 7.*

- 1p 12 Enkele jaren na de ondertekening van het Verdrag van Versailles pleegt Hitler een staatsgreep. Daarbij spelen de volgende drie situaties een rol:
- 1 De Duitse regering doet niets om de ontwikkeling in de bron te stoppen.
  - 2 De Duitse regering voldeed niet aan de herstelbetalingen.
  - 3 Het Franse leger bezet het Ruhrgebied, een belangrijk deel van Duitsland.

Wat is de juiste tijdsvolgorde van deze situaties?

- A** Verdrag van Versailles → 1 → 2 → 3 → staatsgreep van Hitler  
**B** Verdrag van Versailles → 2 → 3 → 1 → staatsgreep van Hitler  
**C** Verdrag van Versailles → 3 → 1 → 2 → staatsgreep van Hitler

- 1p 13 In 1933 werd door de nieuwe Duitse regering een nieuw radiotoestel geïntroduceerd: de Volksradio. Er was bewust gekozen voor een goedkope radio. Met deze Volksradio kon alleen naar Duitse zenders worden geluisterd.

Welk begrip past bij de introductie van de goedkope Volksradio?  
En welk begrip past bij de ontvangst van alléén Duitse zenders?

	<b>introductie goedkope Volksradio door de nieuwe regering:</b>	<b>alleen Duitse zenders kunnen ontvangen worden:</b>
<b>A</b>	propaganda	indoctrinatie
<b>B</b>	propaganda	persoonsverheerlijking
<b>C</b>	terreur	indoctrinatie
<b>D</b>	terreur	persoonsverheerlijking

- 1p 14 Een omschrijving:  
De leden van deze nazi-organisatie stonden ook wel bekend als bruinhemden. Zij moesten de partijbijeenkomsten beschermen tegen politieke tegenstanders. Zij vormden knokploegen tegen Joden, communisten en andere tegenstanders van Hitler.

Welke organisatie wordt omschreven?

- A Gestapo
- B NSDAP
- C SA
- D SS

*Gebruik bron 8.*

- 1p 15 Welk begrip hoort bij de bron?
- A aanpassingspolitiek
  - B gelijkschakeling
  - C propaganda
  - D werkverschaffing

*Gebruik bron 9.*

- 1p 16 Naar aanleiding van welke politieke gebeurtenis is deze spotprent gemaakt?

*Gebruik nogmaals bron 9.*

- 1p 17 Is het waarschijnlijk dat deze spotprent in 1939 is verschenen in een Duitse krant?
- A Ja, want door de censuur werd de publicatie van spotprenten over deze twee politieke leiders goedgekeurd.
  - B Ja, want door de propaganda mochten er weer spotprenten worden gepubliceerd.
  - C Nee, want door de censuur mochten er geen spotprenten over deze twee politieke leiders worden gepubliceerd.
  - D Nee, want door de propaganda werd de publicatie van alle spotprenten verboden.
- 1p 18 Hieronder staan vier gebeurtenissen die te maken hebben met Duitsland in de periode 1918-1939:
- 1 De Duitse keizer vlucht naar Nederland.
  - 2 Duitsland wordt extra zwaar getroffen door de beurskrach.
  - 3 Het Dawesplan wordt ingevoerd.
  - 4 Tijdens de Kristallnacht worden minstens 7.500 winkels verwoest.
- Zet de gebeurtenissen in de juiste volgorde, van vroeger naar later.  
*Doe het zo:*  
Eerst ..., daarna ..., vervolgens ... en ten slotte ... (vul nummers in).



**bron 5**

Advertentie in een krant uit 1918:

**Advies aan de kiezers in Zeeland**

Stem op nummer één van de lijst van onze partij.  
Behalve wanneer u de voorkeur aan iemand anders op onze lijst geeft.

Dan kunt u ook op hem stemmen.

De nummer één op onze lijst is:

**Mr. M.W.F. TREUB**

Kleur dus het hokje voor zijn naam!  
U mag maar één kandidaat van onze lijst aanwijzen  
en dus één hokje inkleuren!

**bron 6**

Uit een toespraak gehouden in 1919:

Mannen, wees niet bang voor de vrouw van de toekomst. Als wijze en zelfstandige vrouw wordt zij nu een betere vrouw en moeder, politiek gelijkwaardig aan de man.

**bron 7**

Prijs van één brood in Duitse Marken (= Duitse munt):

januari 1923	250 DM
april 1923	474 DM
augustus 1923	69.000 DM
november 1923	201.000.000.000 DM

**bron 8**

Een tekst over de geschiedenis van Wageningen:

Rond 1935 leefden er ook in Wageningen veel mensen met een steunuitkering. De nood onder deze mensen was hoog. De gemeente verplichtte hen om te helpen een stadsgracht beter bevaarbaar te maken. Ze kregen hiervoor een erg laag loon. Wanneer ze weigerden, kregen ze geen steunuitkering meer.

**bron 9**

Een spotprent over twee politieke leiders met als titel *Hoe lang zal dit huwelijksgeluk duren?* (1939):



## De Tweede Wereldoorlog (1939-1945)

---

- 1p 19 Wenen, de hoofdstad van Oostenrijk, heeft een wereldberoemd orkest. Vanaf 1938 werden dertien muzikanten uit het orkest gezet, omdat ze Joods waren of omdat ze getrouwd waren met een Joodse partner.  
→ Geef in enkele zinnen een verklaring waarom er vanaf 1938 Joodse muzikanten werden ontslagen uit het Oostenrijkse orkest. Gebruik daarbij de volgende begrippen in een juiste samenhang en betekenis: **Anschluss** en **rassenwetten**.

*Doe het zo:*

De Joodse muzikanten werden uit het Oostenrijkse orkest ontslagen, want ...

*Gebruik bron 10.*

- 2p 20 Een invulopdracht bij de bron:
- 1 De gevangene zat vast als slachtoffer van het ... (**nationaal-socialisme / stalinisme**).
  - 2 De gevangene was een ... (**krijgsgevangene / politiek gevangene**).
  - 3 De tocht te voet was een gevolg van ... (**operatie Barbarossa / de Slag om Stalingrad**).

→ Kies telkens uit de twee mogelijkheden.

*Doe het zo:*

zin 1 = ... (kies uit: nationaal-socialisme / stalinisme)

zin 2 = ... (kies uit: krijgsgevangene / politiek gevangene)

zin 3 = ... (kies uit: operatie Barbarossa / de Slag om Stalingrad)

*Gebruik bron 11.*

1p 21 Door wie en waarom werd tijdens de Tweede Wereldoorlog deze poster gebruikt als propaganda?

- A Door de Duitsers, omdat ze wilden laten zien dat de Engelse bombardementen geen effect hadden.
- B Door de Duitsers, omdat ze wilden laten zien welke gevolgen de bombardementen hadden voor de Engelse bevolking.
- C Door de Engelsen, omdat ze wilden laten zien dat de Engelse bombardementen veel effect hadden.
- D Door de Engelsen, omdat ze wilden laten zien welke gevolgen de bombardementen hadden voor de Engelse bevolking.

2p 22 Hieronder staan vijf groepen:

- 1 Amerikanen
- 2 Duitsers
- 3 Engelsen
- 4 Japanners
- 5 NSB'ers

Naar aanleiding van de bezetting van Nederland én de aanval op Pearl Harbor werden, in opdracht van de Nederlandse regering, verschillende groepen mensen gevangen gezet in **Nederlands-Indië**.

→ Welke **drie** groepen mensen werden in Nederlands-Indië gevangen gezet?

*Doe het zo:*

De drie groepen zijn: ..., ... en ... (vul nummers in).

- 1p 23 In december 1942 beloofde koningin Wilhelmina in een radiotoespraak dat Nederlands-Indië na de oorlog meer politieke zelfstandigheid zou krijgen dan daarvoor. Veel Indonesiërs geloofden niet dat deze belofte veel waard was.  
→ Noem één reden waarom haar belofte **op dat moment** op de Indonesiërs niet veel indruk maakte.

*Gebruik bron 12.*

- 1p 24 In de titel van het boek is de achternaam van een persoon weggehaald.  
→ Welke achternaam moet op de stippelijijn worden ingevuld?

*Gebruik bron 13.*

- 1p 25 In welke krant heeft dit overlijdensbericht gestaan: in een **NSB-krant** of in een **verzetskrant**? Verklaar je keuze.

*Doe het zo:*

Het overlijdensbericht heeft gestaan in een ... (kies uit: NSB-krant of verzetskrant), want ... (geef verklaring).

*Gebruik bron 14.*

- 1p 26 Iemand beweert dat je het de man niet kwalijk kunt nemen dat hij dit werk deed.  
→ Geef een argument voor deze bewering.

- 2p 27 Nederland was tijdens de Duitse bezetting **geen** rechtsstaat, maar vóór en na de oorlog **wel**.  
→ Noem **twee** verschillende kenmerken van de rechtsstaat die tijdens de bezetting van Nederland **niet** van toepassing waren.

*Gebruik bron 15.*

- 1p 28 In welk Europees land werd deze vriendschappelijke voetbalwedstrijd gespeeld?

*Gebruik bron 16.*

- 1p 29 De Gaulle was tijdens de Tweede Wereldoorlog de belangrijkste geallieerde leider uit Frankrijk.

→ Welke andere geallieerde leiders zijn afgebeeld in de bron?

*Doe het zo:*

Nummer 1 is ... (noem de naam van de leider).  
(enzovoort tot en met nummer 3)

*Gebruik nogmaals bron 16.*

- 1p 30 Door wie en met welke reden is deze poster verspreid?
- A Door de Duitse bezetter, om de Franse bevolking te laten zien dat het verzet alléén staat in de strijd tegen de nationaal-socialisten.
  - B Door de Duitse bezetter, om de Franse bevolking te laten zien dat ze samen tegen het communisme vechten.
  - C Door het Franse verzet, om de bevolking te laten zien dat ze niet alleen staan in de strijd tegen de nationaal-socialisten.
  - D Door het Franse verzet, om de Geallieerden te laten zien dat ze tegen het communisme vechten.

*Gebruik bron 17.*

- 1p 31 Over welke gebeurtenis gaat de bron?
- 1p 32 Tussen het begin van de bevrijding van Zuid-Nederland en de bevrijding van de rest van Nederland vinden de volgende gebeurtenissen plaats:
- 1 De eerste hongertochten vinden plaats tijdens de Hongerwinter in het Westen van Nederland.
  - 2 De Geallieerden slagen er niet in om de brug bij Arnhem te veroveren.
  - 3 Radio Oranje roept vanuit Londen op tot de Spoorwegstaking.

Wat is de juiste volgorde van deze gebeurtenissen, van vroeger naar later?

A	het begin van de bevrijding in Zuid-Nederland	1 → 2 → 3	bevrijding van de rest van Nederland
B	het begin van de bevrijding in Zuid-Nederland	1 → 3 → 2	bevrijding van de rest van Nederland
C	het begin van de bevrijding in Zuid-Nederland	3 → 1 → 2	bevrijding van de rest van Nederland
D	het begin van de bevrijding in Zuid-Nederland	3 → 2 → 1	bevrijding van de rest van Nederland

*Gebruik bron 18.*

- 2p 33 Hieronder staan vier omschrijvingen van gebeurtenissen tijdens de Tweede Wereldoorlog:
- a Deze hoofdstad wordt door de Duitse luchtmacht gebombardeerd. Maar ondanks deze aanvallen houdt het land stand.
  - b Door een Duits bombardement komen meer dan 800 mensen om het leven en geeft dit land zich over.
  - c Het vernietigingskamp Auschwitz wordt bevrijd door het Sovjetleger.
  - d Na maanden van omsingeling geeft een groot deel van het Duitse leger zich over aan de Sovjetlegers.
- Waar hebben deze gebeurtenissen plaatsgevonden? Schrijf per gebeurtenis een nummer op.

*Doe het zo:*

Gebeurtenis a vond plaats in ... (schrijf nummer op).  
(enzovoort tot en met gebeurtenis d)

*Gebruik bron 19.*

- 1p 34 Is deze groepsfoto **tijdens** of **na** de Duitse bezettingsperiode van Nederland gepubliceerd? Verklaar je antwoord.

*Doe het zo:*

Deze foto is ... (kies uit: tijdens / na) de Duitse bezetting gepubliceerd, want ... (geef verklaring).

- 2p 35 De Koninklijke Bibliotheek heeft het krantenarchief van de NSB-krant 'Volk en Vaderland' online gepubliceerd. In Nederland zijn er **voorstanders** om deze krant online te publiceren. Zij beroepen zich daarbij op een grondrecht. Maar er zijn ook **tegenstanders**. Zij vinden dat de inhoud van de NSB-krant strijdig is met een ander grondrecht.
- Noem voor beide standpunten het grondrecht waarop zij zich beroepen.

*Doe het zo:*

De voorstanders beroepen zich op ... (noem grondrecht).

De tegenstanders beroepen zich op ... (noem grondrecht).

*Gebruik bron 20.*

- 1p 36 Geef één reden waarom de mensen in de bron werden gearresteerd.

**bron 10**

Een verhaal van een gevangene over gebeurtenissen in 1941:

Bij een showproces in 1936, tijdens de zuiveringen, werd ik veroordeeld en in een kamp gevangen gezet. Plotseling werden we in 1941 uit ons kamp gehaald. De oorlog was dichtbij gekomen. We moesten van het westen naar het oosten lopen. Een enorm aantal mensen sjokte voort. Het was een zware tocht. Ik moest mijn celgenote dertig kilometer lang dragen. Ze was een oude vrouw van in de zeventig. Ze bleef maar praten over haar vijftienjarige kleinzoon die bij haar had gewoond. Haar grootste angst was dat ook hij door agenten gearresteerd zou worden. Ze heeft de tocht niet overleefd, net als duizend andere gevangenen.

**bron 11**

Een poster uit de Tweede Wereldoorlog met als titel *De succesvolle aanvallen van de Engelse luchtmacht* (1942):





**bron 12**

De voorkant van een boek:



Toelichting

Op de afbeelding staat een stippellijn en de tekst 'De NSB-leider en zijn vertrouwelingen'.

**bron 13**

Een overlijdensadvertentie in een Nederlandse krant in 1942:

Vandaag ontving ik het treurige bericht, dat voor zijn leider en in de strijd tegen het communisme aan het Oostfront is overleden, mijn lieve verloofde,

**RICHARD**

Aagje.

Putten, 1942

**bron 14**

Foto van een Joodse man die ingezet werd tijdens een razzia in Amsterdam (1943):



**Toelichting**

De Joodse man op de foto werd door de Duitsers uit kamp Westerbork gehaald en naar Amsterdam gebracht om als bewaker bij deze razzia te helpen.

**bron 15**

Een oud-voetballer vertelt in 2003 over een wedstrijd van een Nederlands elftal **tijdens de Tweede Wereldoorlog**:

Ik herinner me dat bij de wedstrijd tegen België het Wilhelmus werd gespeeld. Vóór de aftrap werden we voorgesteld aan de minister-president van Nederland, die tijdens de oorlog met zijn regering in dit land verbleef. We droegen bijzondere shirts: oranje elftalshirts.

**bron 16**

Een poster uit de Tweede Wereldoorlog (1943):



Toelichting

Op de poster staan vlaggen en enkele geallieerde leiders. In het midden staat een Franse verzetsstrijder.

**bron 17**

Een verhaal dat zich afspeelt tijdens de Tweede Wereldoorlog (1944):

De soldaat keek op zijn horloge. De dag was nog maar net begonnen. Het laatste half uur had er onafgebroken gedreun van vliegtuigen boven zijn bunker geklonken. Hij schrok toen hij vijandelijke parachutisten zag.

Het bericht van de aanval werd snel doorgegeven naar het hoofdkwartier in Parijs. Er kwamen meer van dit soort berichten binnen. De officieren probeerden de informatie te begrijpen. Ze dachten: 'Het is vast een vergissing'. Maar even later hadden ze het door. Een reusachtige vloot naderde de Franse kust.

**bron 18**

Een kaart van Europa:



**bron 19**

Een foto van een verzetsgroep in Sneek:



Toelichting

Op het bord staat: Bureaux der illegaliteit (= kantoor van het verzet).

**bron 20**

Over arrestaties na de Tweede Wereldoorlog in Nederland:

Eind juni 1945 waren al meer dan 100.000 mensen gearresteerd en gevangen gezet. Speciaal voor deze grote groep mensen werden 130 extra gevangenkampen opgericht. Een vrouw vertelt over haar ervaringen in zo'n kamp:

“Ik werd naar een houten gebouw gebracht. Het zag er uit als een varkensstal, met stro op de vloer. Het enige wat ik mocht doen, was op het stro zitten. Er waren maar een paar toiletten, voor wel 280 vrouwen.”

## Europa en de wereld (1945-1989)

---

*Gebruik bron 21.*

- 2p 37 De toespraken zijn gehouden door een politiek leider en een staatshoofd. De toespraken horen bij belangrijke momenten in de geschiedenis van Indonesië.  
→ Door wie en wanneer zijn de toespraken gehouden?  
*Doe het zo:*  
Bij toespraak 1 hoort: ... (vul naam politiek leider in), in ... (vul jaartal in).  
Bij toespraak 2 hoort: ... (vul naam staatshoofd in), in ... (vul jaartal in).
- 1p 38 In 1962 kreeg de regering van de Verenigde Staten luchtfoto's van Cuba te zien. Op de foto's was te herkennen dat de Sovjet-Unie raketinstallaties had gebouwd. De foto's leidden tot een reactie van de Verenigde Staten.  
Welke reactie van de Verenigde Staten wordt bedoeld?  
A De invloedssfeer van de Sovjet-Unie werd geaccepteerd.  
B De oorlog werd verklaard aan de Sovjet-Unie.  
C De toegang tot Cuba over zee werd geblokkeerd.  
D Militaire doelen op Cuba werden gebombardeerd.
- 1p 39 Tussen 1947 en 1963 emigreerden veel Nederlanders. De bevolkingsgroei en de zwakke economie in Nederland na de Tweede Wereldoorlog waren redenen om te emigreren. Ook de internationale politieke situatie was in die periode een reden om te emigreren.  
→ Welke internationale politieke situatie wordt bedoeld?
- 1p 40 Welke twee kenmerken horen bij de Tweede Feministische Golf?  
A doorbreken van rolpatronen en recht op abortus  
B recht op abortus en stemrecht  
C stemrecht en toegang tot basisonderwijs  
D toegang tot basisonderwijs en doorbreken van rolpatronen

*Gebruik bron 22.*

- 1p 41 Welk wapen wordt bedoeld met de 'dodelijke en vernietigende kracht van technologie'?
- 2p 42 Hieronder staan vijf grondrechten:  
1 recht op bestaanszekerheid  
2 recht op onderwijs  
3 recht van vereniging en vergadering  
4 vrijheid van drukpers  
5 vrijheid van onderwijs  
→ Welke **twee** grondrechten zijn in 1983 opgenomen in de grondwet van Nederland? Schrijf alleen de nummers op.

*Gebruik bron 23.*

- 1p 43 In welke periode is dit krantenartikel verschenen?
- A 1920-1925
  - B 1940-1945
  - C 1960-1965
  - D 1980-1985

*Gebruik bron 24.*

- 2p 44 Hieronder staan **vijf** namen en begrippen die te maken hebben met Duitsland:
- a Berlijnse Muur
  - b BRD
  - c DDR
  - d Dodendraad
  - e IJzeren Gordijn

Op de kaart staan **vier** nummers.

→ Geef per nummer aan welke naam of welk begrip daarbij hoort.

**Let op!** Er blijft één naam of begrip over.

*Doe het zo:*

Bij nummer 1 hoort ... (vul letter in).

(enzovoort tot en met nummer 4)

**bron 21**

De bron bestaat uit twee toespraken:

**toespraak 1**

Wij, het volk van Indonesië, verklaren hierbij dat Indonesië vrij is. De machtsoverdracht zal op een nette manier en in een zo kort mogelijke tijd worden geregeld.

**toespraak 2**

De jonge Republiek Indonesië krijgt de soevereiniteit. Het Koninkrijk doet daar afstand van. Dit is één van de meest aangrijpende en ingrijpende gebeurtenissen van deze tijd. We staan niet langer tegenover elkaar. We staan nu naast elkaar, hoeveel pijn we ook hebben.

**bron 22**

Uit een toespraak, voorgelezen door de Engelse koningin (1983):

We weten allemaal dat de gevaren van nu groter zijn dan alle andere gevaren uit onze geschiedenis. De vijand is geen soldaat met een geweer of een piloot met bommen in zijn vliegtuig. De vijand is de dodelijke en vernietigende kracht van technologie.

**bron 23**

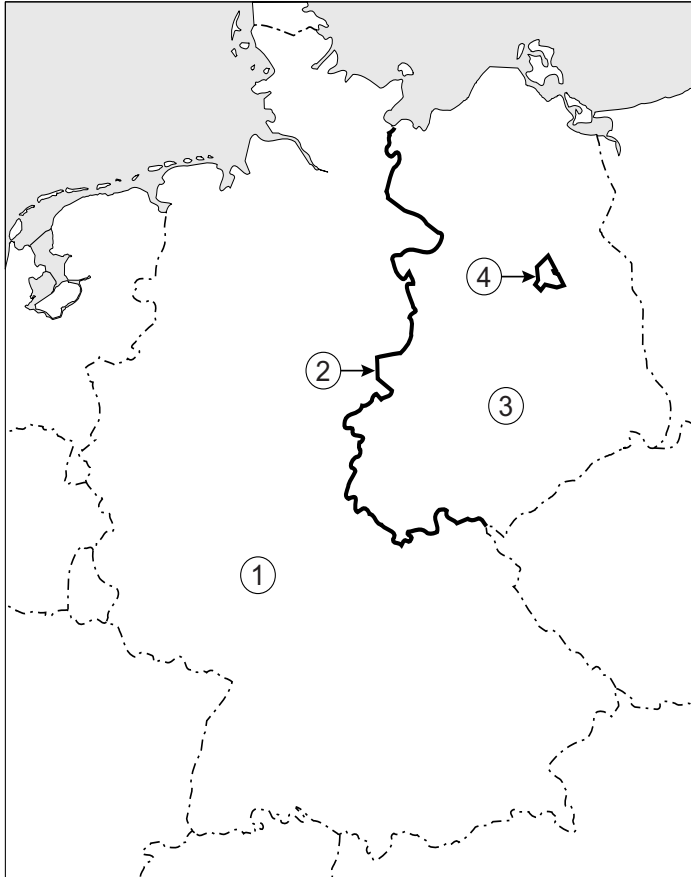
Uit een krant:

De werkloosheid in de EG is in september gestegen tot een recordhoogte van 11,2 miljoen personen. Dat is 10,1% van de bevolking binnen de EG.



**bron 24**

Een kaart van Duitsland over de periode 1945-1989:



## Door de tijd heen

---

*Gebruik bron 25.*

- 1p **45** Geef de kaart de staatkundige situatie weer van Europa in **1930** of in **1960**? Verklaar je antwoord met behulp van een voorbeeld uit de bron.

*Doe het zo:*

De kaart is van ... (kies uit: 1930 / 1960), omdat ... (geef een voorbeeld).

- 1p **46** Hieronder staan vier gebeurtenissen in de periode 1945-1989:

- 1 De Berlijnse Muur wordt gebouwd.
- 2 De DDR wordt gesticht.
- 3 De Praagse lente wordt beëindigd.
- 4 Gorbatsjov komt aan de macht.

→ Zet de gebeurtenissen in de juiste volgorde, van vroeger naar later.

*Doe het zo:*

Eerst ..., daarna ..., vervolgens ... en ten slotte ... (vul nummers in).

**bron 25**

Een kaart van Europa:



## De nieuwe wereldorde (vanaf 1990)

---

1p 47 Hieronder staan drie kenmerken van globalisering:

- 1 de uitvinding van internet
- 2 goedkopere producten en meer keuze
- 3 het verplaatsen van fabrieken naar landen met lage lonen.

Welk kenmerk wordt gezien als een **oorzaak** van globalisering?

- A kenmerk 1
- B kenmerk 2
- C kenmerk 3

*Gebruik bron 26.*

1p 48 De EU heeft in 2012 de Nobelprijs voor de Vrede gekregen. In de prent is over de toekenning van die prijs een mening te herkennen.

Welke mening wordt bedoeld?

- A De toekenning is onterecht, omdat de NAVO de militaire organisatie van de EU was.
- B De toekenning is onterecht, omdat een aantal lidstaten van de EU bij oorlogen betrokken was.
- C De toekenning is terecht, omdat de EU als onderdeel van de NAVO heeft gezorgd voor vrede in Europa.
- D De toekenning is terecht, omdat de EU voor vrede heeft gezorgd, terwijl de NAVO bij oorlogen betrokken was.

*Gebruik bron 27.*

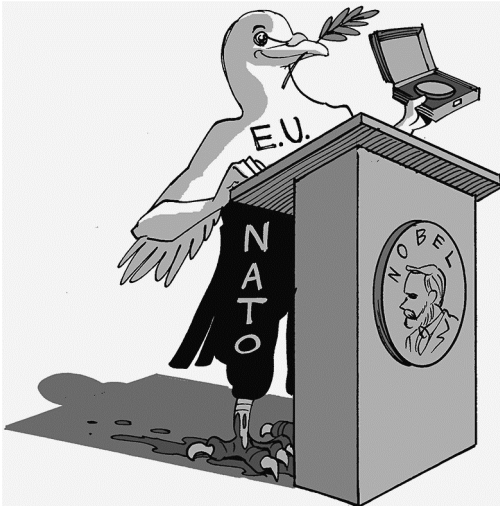
2p 49 Noem **twee** redenen waarom de prent gemaakt moet zijn ná 1991.

1p 50 Sommige Nederlanders noemen zich republikein. Zij vinden de monarchie ondemocratisch.

→ Geef één politiek argument waarom republikeinen de monarchie ondemocratisch vinden.

**bron 26**

Een politieke prent over de Europese Unie (2012):



**Toelichting**

Op de borst van de duif staat: EU.  
Op het onderlichaam staat (in het Engels): NAVO.  
Aan de poten van de duif kleeft bloed.  
Op het spreekgestoelte staat: Nobel.

**bron 27**

Een politieke prent:



**Vertaling**

Op het bordje links staat: Baltische Staten (dat zijn Estland, Letland en Litouwen).  
Op het bord in het midden staat: Waarschuwing! Beschermd door de NAVO.  
Op de beer staat: Rusland.

## Door de tijd heen

---

2p 51 Hieronder staan **vier** politici:

- 1 Drees
- 2 Fortuyn
- 3 Thorbecke
- 4 Troelstra

Hieronder staan **vijf** staatshoofden:

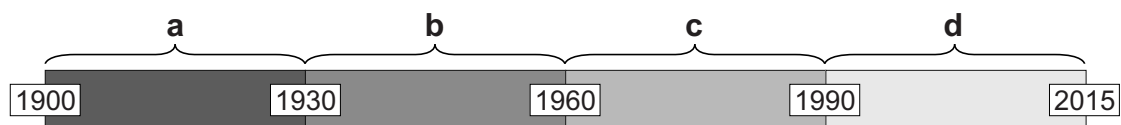
- a Beatrix
- b Juliana
- c Wilhelmina
- d Willem II
- e Willem III

→ Noem per politicus één staatshoofd dat regeerde in de periode dat hij partijleider was. **Let op!** De naam van een staatshoofd kan meerdere keren worden gebruikt.

*Doe het zo:*

Bij politicus 1 hoort staatshoofd ... (vul letter in).  
(enzovoort tot en met politicus 4)

2p 52 Hieronder staat een tijdbalk gevolgd door vier omschrijvingen:



- 1 Als gevolg van de oliecrisis voert Nederland de zomertijd en de autoloze zondag in.
- 2 De Duitse bezetter voert in Nederland de Midden-Europese tijd in.
- 3 Er wordt een wet ondertekend waarin staat dat Nederland tegelijk met alle andere EU-lidstaten de zomertijd invoert.
- 4 Het Duitse keizerrijk voert de zomertijd in. Het neutrale Nederland volgt een dag later.

→ Geef per omschrijving aan in welke periode deze plaatsvindt. Schrijf alleen een letter uit de tijdbalk op.

*Doe het zo:*

Omschrijving 1 speelt zich af in periode ... (vul letter in).  
(enzovoort tot en met omschrijving 4)

---

### Bronvermelding

Een opsomming van de in dit examen gebruikte bronnen, zoals teksten en afbeeldingen, is te vinden in het bij dit examen behorende correctievoorschrift, dat na afloop van het examen wordt gepubliceerd.